

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ В СПОРТИВНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Булгаков Олексій, Колеснік Ірина, Мичка Іван

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Анотація:

У статті представлені результати соціологічних досліджень, які характеризують організаційно-методичні особливості здійснення спортивного відбору дітей до занять спортивною гімнастикою. Результати проведених досліджень свідчать про те, що переважна більшість тренерів вважають не ефективною систему відбору на що указали 73,2% опитаних тренерів. Встановлено, що на думку тренерів, основними критеріями спортивного відбору має бути оцінка соматичного здоров'я дітей, цьому критерію віддали перевагу 45,4% тренерів; оцінка рухових здібностей, на це вказали

The article presents the results of sociological studies characterizing the organizational and methodical features of the exercise of sports selection of children to gymnastics classes. The results of the conducted studies indicate that the vast majority of trainers consider the ineffective selection system as indicated by 73.2% of the interviewed trainers. It was established that according to trainers, the main criteria of sports selection should be the assessment of somatic health of children, this criterion was preferred by 45,4% of trainers; assessment of motor abilities, 27,3% of respondents

В статті представлені результати соціологічних досліджень, характеризують організаційно-методичні особливості здійснення спортивного відбору дітей до занять спортивною гімнастикою. Результати проведених досліджень свідчать про те, що подавляюче більшість тренерів вважають не ефективною систему відбору на що указали 73,2% опитаних тренерів. Встановлено, що по мнению тренерів, основними критеріями спортивного відбору повинна бути оцінка соматичного здоров'я дітей, цьому критерію віддали перевагу 45,4% тренерів; оцінка рухових здібностей, на це вказали

27,3% респондентів; оцінка рівня фізичного розвитку дітей, на це вказали 18,2% опитаних та вивчення мотивації дітей та їхніх батьків до занять спортивною гімнастикою цьому критерію віддали перевагу 9,0% тренерів. Виявлено, що одним із основних мотивів, який спонукав батьків привести свою дитину для занять спортивною гімнастикою було бажання сформулювати потребу в систематичних заняттях фізичними вправами.

Ключові слова:

спортивний відбір, спортивна гімнастика, підготовленість спортсмена, мотивація, етап початкової підготовки.

indicated that; An assessment of the level of physical development of children on this was said by 18,2% of the respondents and 9,0% of the trainers preferred this criterion to study the motivation of children and their parents for gymnastics lessons. It was revealed that one of the main motives that prompted parents to bring their children to gymnastics was the desire to formulate the need for systematic exercise with physical exercises.

sports selection, sports gymnastics, athlete's fitness, motivation, stage of initial training.

это указали 27,3% респондентов; оценка уровня физического развития детей на этом говорили 18,2% опрошенных и изучение мотивации детей и их родителей к занятиям спортивной гимнастикой этому критерию предпочли 9,0% тренеров. Виявлено, что одним из основных мотивов, который побудил родителей привести своего ребенка для занятий спортивной гимнастикой было желание сформировать потребность в систематических занятиях физическими упражнениями.

спортивный отбор, спортивная гимнастика, подготовленность спортсмена, мотивация, этап начальной подготовки.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки значно підвищилась складність гімнастичних елементів і комбінацій. Більшість елементів мають ризикований характер. Успішне їх виконання можливе лише при найдосконалішій техніці рухів. Це, в свою чергу, визначило підвищення вимог до всіх сторін підготовки спортсменів, які займаються спортивною гімнастикою і в першу чергу до їхньої психологічної та фізичної підготовки [2, 8, 9]. На думку сучасних науковців, вирішення цієї проблеми лежить у площині побудови ефективної системи спортивного відбору дітей для занять спортивною гімнастикою на етапі початкової підготовки. При цьому, основна увага акцентується на тому, що основним завданням спортивного відбору має стати проведення організаційно-методичних заходів комплексного характеру, що включають педагогічні, соціологічні, психологічні і медико-біологічні методи дослідження, на основі яких виявляються задатки і спроможності дітей, підлітків і юнаків для спеціалізації у визначеному виді або групі видів спорту [3, 4, 10]. Виявлення перспективних спортсменів, здатних досягнути високих результатів набуває особливої актуальності і тому, для їх досягнення спортсмен повинен мати необхідні морфологічні дані, унікальне співвідношення комплексу фізичних і психічних здібностей.

Разом із тим, незважаючи на важливу роль спортивного відбору для занять спортивною гімнастикою ряд науковців вказують на відсутність комплексного підходу до досліджуваної проблеми. Якщо на рівні вищої спортивної майстерності в науково-методичній літературі можна знайти окремі рекомендації, то на початковому етапі підготовки і ранньої спортивної спеціалізації гімнастів таких матеріалів недостатньо [1, 5, 7].

Аналіз науково-методичної літератури [2, 4, 6, 10] свідчить про відсутність єдиної розробленої і загальноприйнятої методики відбору юних спортсменів у віці 6–7 років, яка б визначала чіткі, необхідні фізіологічні і антропометричні показники, комплекс тестів і систему оцінювання результатів.

Мета дослідження полягає у визначенні передумов удосконалення організаційно-методичних основ спортивного відбору дітей для занять спортивною гімнастикою на етапі початкової підготовки.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення даних літературних джерел, опитування, математична обробка даних.

Організація досліджень. З метою визначення передумов удосконалення спортивного відбору в спортивній гімнастиці, нами у 2017 р. були проведені спеціальні опитування за двома напрямками. Перший напрям був спрямований на з'ясування особливостей процесу спортивного відбору дітей. Для цього, серед 13 тренерів зі спортивної гімнастики м. Житомир, м. Черкаси, м. Хмельницький та м. Фастів було проведено анкетне опитування. При цьому, використо-

увалась анкета закритого типу, яка містила 4 запитання. Тренерам пропонувалося прочитати кожне питання і виділити один, або декілька варіантів відповідей, які найбільш відповідають власній думці кожного респондента.

Метою другого напрямку, було з'ясування факторів, що впливають на формування мотивації дітей до занять спортивною гімнастикою. Для цього, нами було проведено анкетне опитування серед батьків чий діти тренуються в групах спортивної гімнастики на етапі початкової підготовки. Загальна кількість батьків, які були опитані в процесі дослідження становить 22 особи. При цьому використовувалась анкета закритого типу. По кожному з поставлених запитань, батькам пропонувалося вибрати одну із запропонованих відповідей.

Результати досліджень та їх обговорення. Проведений аналіз науково-методичної літератури, дозволив встановити, що однією із основних особливостей сучасної гімнастики є збільшення ролі фізичної і технічної підготовки спортсменів. Це в свою чергу обумовлює пошук об'єктивних тестів для раннього розпізнавання та оцінки специфічних рухових здібностей та потенційних можливостей спортсмена, що у перспективі дозволить зробити систему спортивного відбору більш ефективнішою.

Результати проведеного серед тренерів зі спортивної гімнастики анкетного опитування свідчить про те, що переважна більшість із них, вважають не ефективною систему відбору на що вказали 72,7% опитаних тренерів (табл. 1). Найбільшим недоліком на думку тренерів є відсутність загальних апробованих тестів та методичних рекомендацій, щодо їх використання, на це вказали 36,3% респондентів. На низьку ефективність та інформативність тестів, які використовуються у процесі відбору вказали 27,3% опитаних. Серед недоліків спортивного відбору на думку респондентів є також використання застарілих тестів, що підтвердили 18,2%. На залежність якості відбору в основному від досвіду, ініціативи відповідальності тренера, який проводить відбір вказали 9,1% тренерів. Аналогічна кількість опитаних тренерів (9,1%) вважають, що система відбору відсутня взагалі.

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить також про те, що на думку тренерів, які приймали участь в опитуванні основними критеріями спортивного відбору має бути оцінка соматичного здоров'я дітей, цьому критерію віддали перевагу 45,4% тренерів; оцінка рухових здібностей, на це вказали 27,3% респондентів; оцінка рівня фізичного розвитку дітей на це вказали 18,2% опитаних. Найменш значимим, на думку респондентів є вивчення мотивації дітей та їхніх батьків до занять спортивною гімнастикою цьому критерію віддали перевагу 9,1% тренерів.

З метою виявлення найбільш значимих рухових якостей які з точки зору тренерів є найбільш важливими для досягнення у перспективі високої спортивної майстерності, респонденту пропонувалося проранжувати в порядку значимості перераховані фізичні якості. У підсумку виявилось, що на першому місці більшість опитаних тренерів (36,3%) вказали координаційні здібності. На другому місці силу, цю фізичну якість виділили 27,3% тренерів. На третьому місці гнучкість 18,2% тренерів. На четвертому та п'ятому місці в умовному рейтингу знаходиться швидкість та витривалість, на роль цих фізичних якостей у підготовці юних гімнастів вказали по 9,1% тренерів. (табл. 1).

З метою з'ясування мотивації дітей до занять спортивною гімнастикою нами було проведено спеціальне дослідження. Основою для такого дослідження послугували результати опитування батьків чий діти тренуються на базі ДЮСШ № 2 м. Житомир, а також ДЮСШ м. Черкаси, м. Хмельницький, м. Чернігів та м. Фастів. Результати матеріалів проведеного дослідження представлені в таблиці 2.

Він свідчить про те, що переважна більшість опитаних батьків привели своїх дітей на заняття зі спортивної гімнастики через те, що хочуть щоб вони були здоровими, на що вказали 45,4% із них. Також одним із основних мотивів, який спонукав батьків привести свою дитину для занять спортивною гімнастикою було бажання сформувавши потребу в систематичних заняттях фізичними вправами, цьому мотиву віддали перевагу 22,7% батьків. Звертає на себе увагу

той факт, що лише для 18,1% респондентів важливим став мотив, досягнення їхньою дитиною високих спортивних результатів. В ході дослідження також було встановлено, що переважна більшість батьків 63,6% враховували бажання своєї дитини щодо занять спортивною гімнастикою.

Таблиця 1

Оцінка ефективності сучасного спортивного відбору в спортивній гімнастиці з позиції тренерів (n=11)

№ п/п	Запитання та варіанти відповідей	Результати відповіді на запитання (%)
1.	Як Ви вважаєте, система сучасного спортивного відбору для занять спортивною гімнастикою є ефективною?	
а)	Так	0
б)	Має недоліки	27,3
в)	Не ефективна	72,7
2.	На Вашу думку, що є основними недоліками сучасної системи спортивного відбору?	
а)	Відсутність загальних апробованих тестів та методичних рекомендацій, щодо їх використання	36,3
б)	Низька ефективність та інформативність тестів, які використовуються у процесі відбору	27,3
в)	Використання застарілих тестів	18,2
г)	Залежність якості відбору в основному від досвіду, ініціативи відповідальності тренера, який проводить відбір	9,1
д)	Відсутність системи відбору як такої	9,1
3.	На Вашу думку які критерії спортивного відбору є найбільш значимі для занять спортивною гімнастикою?	
а)	Оцінка соматичного здоров'я дітей	45,4
б)	Оцінка рухових здібностей	27,3
г)	Оцінка рівня фізичного розвитку дітей	18,2
д)	Вивчення мотивації дітей та їхніх батьків до занять спортивною гімнастикою	9,1
4.	На Вашу думку, які фізичні якості є найбільш важливими для досягнення у перспективі високої спортивної майстерності у спортивній гімнастиці?	
а)	Координація	36,3
б)	Сила	27,3
в)	Гнучкість	18,2
г)	Швидкість	9,1
д)	Витривалість	9,1

Матеріали проведеного дослідження свідчать також про те, що 68,1% батьків (середній груповий показник) переконані в тому, що на початковому етапі відбору дитина повинна мати певні задатки для досягнення у перспективі високих спортивних результатів.

Результати анкетного опитування також показали, що 40,9% батьків вважають, що серед різноманіття фізичних якостей, найбільш необхідними для занять спортивною гімнастикою є достатній рівень розвитку у дітей координації. На важливу роль розвитку гнучкості вказали 31,8% батьків, 18,1% респондентів віддали перевагу силі і 9% вказали на необхідність розвитку витривалості. Важливо звернути увагу на те, що такі результати повністю відповідають результатам опитування тренерів щодо найбільш важливих фізичних якостей необхідних для досягнення у перспективі високої спортивної майстерності у спортивній гімнастиці (табл. 2).

Аналіз результатів опитування, дозволили встановити, що 77,3% батьків окрім занять спортивною гімнастикою розглядали також інші види спорту якими могла б займатись їхня дитина. Переважна більшість батьків 81,9% вказали також на те, що змогли б переорієнтувати своїх дітей для занять іншим видом спорту у разі, якщо їхня дитина не пройде відбір для занять спортивною гімнастикою.

Мотиваційні пріоритети батьків дітей, які займаються спортивною гімнастикою

№ п/п	Запитання	Результати відповідей	
		Кількісні показники	Відсоткові показники (%)
1.	На Вашу думку, для чого Вашій дитині займатись спортивною гімнастикою?		
а)	Щоб бути здоровою	10	45,4
б)	Щоб мати гарну тілобудову	3	13,6
в)	Щоб досягти високих спортивних результатів	4	18,1
г)	Щоб сформувати потребу до систематичних занять фізичними вправами	5	22,7
д)	Щоб засвоїти основні життєво необхідні уміння і навички	0	0
2.	Чи враховували Ви бажання дитини щодо занять спортивною гімнастикою?		
а)	Так враховував	14	63,6
б)	Ні не враховував	8	36,3
3.	Чи розповідаєте Ви своїй дитині про необхідність занять фізичними вправами?		
а)	Так, розповідаю постійно	5	22,7
б)	Ні не розповідаю	4	18,1
в)	Інколи розповідаю	13	59
4.	Як, Ви вважаєте, чи необхідні дитині певні задатки на початковому етапі відбору для досягнення високих спортивних результатів?		
а)	Так	15	68,1
б)	Ні	3	13,6
в)	Не знаю	4	18,1
5.	На Вашу думку, які фізичні якості є найбільш необхідними для занять спортивною гімнастикою?		
а)	Гнучкість	7	31,8
б)	Витривалість	2	9,0
в)	Сила	4	18,1
г)	Координація	9	40,9
д)	Швидкість	0	0
6.	Чи розглядали Ви інші види спорту якими б могла займатись Ваша дитина?		
а)	Так	17	77,3
б)	Ні	5	22,7
7.	Якщо Ваша дитина не пройде відбір чи зможете Ви переорієнтувати її для занять іншим видом спорту?		
а)	Так	18	81,9
б)	Ні	0	0
в)	Не знаю	4	18,1

Висновки.

1. Аналіз результатів проведеного дослідження спрямованого на з'ясування особливостей процесу спортивного відбору дітей для занять спортивною гімнастикою показав, що переважна більшість тренерів вважають не ефективною систему відбору на що указали 72,7% опитаних тренерів.

2. В ході дослідження також було встановлено, що на думку тренерів, основними критеріями спортивного відбору має бути оцінка соматичного здоров'я дітей, цьому критерію віддали перевагу 45,4% тренерів; оцінка рухових здібностей, на це вказали 27,3% респондентів; оцінка рівня фізичного розвитку дітей на це вказали 18,2% опитаних. Найменш значимим, на думку респондентів є вивчення мотивації дітей та їхніх батьків до занять спортивною гімнастикою цьому критерію віддали перевагу 9,0% тренерів. Крім цього, з точки зору тренерів найбільш значимими руховими якостями у спортивній гімнастиці є координаційні здібності, сила, гнучкість, стрибучість.

3. Переважна більшість опитаних батьків привели своїх дітей на заняття зі спортивною гімнастики через те, що хочуть щоб вони були здоровими, на що вказали 45,4% із них. Також од-

ним із основних мотивів, який спонукав батьків привести свою дитину для занять спортивною гімнастикою було бажання сформувати потребу в систематичних заняттях фізичними вправами, цьому мотиву віддали перевагу 22,7% батьків. Звертає на себе увагу той факт, що лише для 18,1% респондентів важливим став мотив, досягнення їхньою дитиною високих спортивних результатів.

Перспективи подальших досліджень. Результати отримані в процесі дослідження створюють передумови для розробки організаційно-методичних рекомендацій, щодо проведення спортивного відбору дітей для занять спортивною гімнастикою, що і є основним напрямом для подальших досліджень.

Список використаних літературних джерел

1. Бондарчук А. П. Периодизация спортивной тренировки / А. П. Бондарчук. – К. : Олімпійська література. – 2005. – 302 с.
2. Гавердовский Ю. К. Теория и методика спортивной гимнастики : учеб. в 2 т. Т. 1 / Ю. К. Гавердовский. – М. : Советский спорт. – 2014. – 368 с.
3. Герасимишин В. П. Критерії спортивного відбору на основі саматипологічних особливостей юних гімнастів на етапі початкової підготовки (на прикладі спортивної гімнастики) // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць / В. П. Герасимиглин. – Вінниця, 2010. Вип. 9. – С. 57–60.
4. Герасимишин В. П. Технологія відбору в спортивній гімнастиці : метод. посіб. / В. П. Герасимишин, О. С. Куц, А. І. Драчук. – Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2014. – 232 с.
5. Кузьмин М. А. Профессиональная адаптация личности в спорте / М. А. Кузьмин // Теория и практика физической культуры. – 2014. – № 6. – С. 59–61.
6. Романенко В. А. Диагностика двигательных способностей / В. А. Романенко. – Донецк : ДонНУ, 2005. – 290 с.
7. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика : у 2 кн. Кн. 1. – Теоретичні основи відбору : підруч. / Л. П. Сергієнко. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2009. – 672 с.
8. Спортивна гімнастика : навч. програма для ДЮСШ, ДЮШОР, ШВСМ / Держком України з питань фіз. культури ; А. А. Еретик, І. А. Терещенко, Е. Добровольский. – К., 2003. – 81 с.
9. Худолій О. М. Основи методики викладання гімнастики / О. М. Худолій. – 3 вид. – Харків : ОВС, 2004. – 209 с.
10. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовив процессе многолетнего совершенствования / О. А. Шинкарук. – К. : Олімпійська література, 2011. – 360 с.